109226 ـ نصایحی برای حجاج پیش از سفر حج

سوال

آیا برای کسانی که قصد سفر حج دارند نصیحتی دارید؟ پیش از این سفر چه باید کرد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

«هرگاه مسلمان قصد سفر حج یا عمره نمود مستحب است که خانواده و دوستانش را به تقوای الله عزوجل سفارش نماید که همان انجام اوامر و دوری از نواهی اوست.

و باید هر قرضی که بر عهده‌اش هست را بنویسد و بر آن شاهد بگیرد و واجب است هر چه زودتر از همه‌ی گناهان توبه‌ی نصوح نماید، همانگونه که الله متعال می‌فرماید:

وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ [نور: ۳۱]

(و ای مومنان همگی به درگاه الله توبه کنید، امید که رستگار شوید).

حقیقت توبه دست کشیدن از گناه و ترک آن و پشیمانی بر گناهان گذشته و عزم جدی برای عدم بازگشت به گناهان است، و اگر ستمی نسبت به جان و مال و آبروی دیگران مرتکب شده باید آن را بازگرداند یا پیش از سفر از آنان حلالی بخواهد، زیرا در حدیث صحیح از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ روایت شده که فرمود: هرکس ستمی از برادرش ـ از مال یا آبرو ـ بر عهده دارد همین امروز از او حلالی بجوید پیش از آنکه [روزی بیاید که] نه دیناری باشد و نه درهمی، اگر عمل نیکی دارد به اندازه‌ی ستمش از او گرفته می‌شود و اگر حسناتی نداشته باشد از گناهان دوستش برداشته و بر دوش او نهاده می‌شود.

همچنین باید برای هزینه‌ی حج و عمره‌اش مال حلال مصرف کند؛ زیرا پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمود: همانا الله تعالی پاک است و جز پاکی نمی‌پذیرد و طبرانی از ابوهریره ـ رضی الله عنه ـ روایت نموده که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: هرگاه شخص برای حج با خرجی حلال خارج شد و پای در رکاب نهاد و ندا زد: لبیک اللهم لبیک، منادی از آسمان ندا می‌زند که: لبیک وسعدیک، توشه‌ات حلال است و مرکبت حلال است و حجت مبرور و بی‌گناه. و اگر مرد با نفقه‌ای ناپاک بیرون بیاید و پای در رکاب گذارد و بگوید: لبیک اللهم لبیک، یک منادی از آسمان ندا می‌دهد که: نه لبیک و نه سعدیک، توشه‌ات حرام است و نفقه‌ات حرام و حجت غیر مبرور.

شایسته‌ی حاجی است که از آنچه نزد مردم است بی‌نیازی جوید و پاکدامنی نموده و سوالگری نکند؛ چرا که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: هر که خواهان عفت باشد الله نیز او را عفیف می‌گرداند و هر که بی‌نیازی جوید الله او را بی‌نیاز کند. و پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: شخص همچنان از مردم سوالگری می‌کند تا آنکه روز قیامت می‌آید در حالی که در چهره‌اش تکه گوشتی نیست.

واجب است که شخص از حج و عمره‌اش قصد وجه الله و خانه‌ی آخرت و تقرب به الله با گفتار و کرداری را داشته باشد که باعث خشنودی اوست و مواظب باشد با حج خود قصد دنیا و خس و خاشاک آن یا ریا و خودنمایی و فخرفروشی نکند، که این زشت‌ترین هدف و سبب سقوط عمل و عدم پذیرش آن است، همانطور که الله متعال می‌فرماید:

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ (١٥) أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ [هود: ١٥ ـ ١٦]

(کسانی که زندگی دنیا و زیور آن را بخواهند [جزای] کارهایشان را در آنجا به طور کامل به آنان می‌دهیم و به آنان در آنجا کم داده نخواهد شد (١٥) اینان کسانی هستند که در آخرت جز آتش برایشان نخواهد بود و آنچه در آنجا کرده‌اند به هدر رفته و آنچه انجام می‌داده‌اند باطل گردیده است).

و می‌فرماید:

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا (١٨) وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا [اسراء: ١٨ ـ ١٩]

(هرکس خواهان [دنیای] زودگذر است به زودی هر که را خواهیم [نصیبی] از آن می‌دهیم، آنگاه جهنم را که در آن خوار و رانده داخل خواهد شد برای او مقرر می‌داریم (١٨) و هر کس خواهان آخرت است و نهایت کوشش را برای آن بکند و مومن باشد آنانند که تلاش آنها مورد حق‌شناسی واقع خواهد شد).

و در حدیث صحیح از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ وارد شده که فرمودند: الله متعال می‌فرماید: من بی‌نیازترین شریکان از شرکم. هر که عملی انجام دهد که [در آن] جز من را شریک آورد، او و شرکش را ترک می‌گویم.

همینطور شایسته است در سفر خود با نیکان اهل طاعت و تقوی و فهم دین همسفر شود و از مصاحبت با سفها و فاسقان دوری کند.

و شایسته است اعمالی که در حج و عمره‌اش مشروع است را یاد بگیرد و درباره‌ی آنچه برایش مشکل است بپرسد تا [کارهایش] از روی بصیرت باشد. و هر گاه سوار بر سواری یا اتوموبیل یا هواپیما یا دیگر وسایل نقلیه شد بگوید:

سُبْحانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ (١٣) وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ [زخرف: ١٣ ـ ١٤]

(پاک است کسی که این را برای ما مسخر گرداند و[گرنه] ما را یارای [رام ساختن] آن نبود (١٣) و ما به سوی پروردگارمان باز خواهیم گشت).

و بگوید: اللهُم إني أسألُكَ في سَفَري هذا البِرَّ والتَّقوى، وَمِنَ العَمَلِ ما تَرضى، اللهُم هَوِّن عَلَينا سَفَرنا هَذا، وَاطوِ عَنا بعدَه، اللهمَّ أنتَ الصاحِبُ في السَّفَرِ، والخَليفةُ في الأهل، اللهُمَّ إني أعوذُ بِكَ مِن وَعثاءِ السَّفَر، وَكآبَةِ المَنظَر، وسوء المُنقَلَبِ في المالِ وَالأهل یعنی: خداوندا من از تو در این سفرم خواهان نیکی و تقوی هستم و آنچه از اعمال که بدان خشنود می‌گردی. خداوندا این سفر ما را بر ما آسان گردان و دوری‌اش را برای ما کوتاه کن. خداوندا تو یاور در سفر و جانشین در خانواده‌ای. خداوندا من از سختی سفر و منظره‌ای که باعث اندوه شود و بازگشت بد به مال و خانواده به تو پناه می‌برم این حدیث را مسلم از ابن عمر رضی الله عنهما روایت کرده است.

و در سفر بسیار ذکر و استغفار نماید و به درگاه الله دعا و تضرع نماید و قرآن بخواند و در معانی آن تدبر کند و بر نماز جماعت محافظت کند و از بگو مگوی بسیار و بیان آنچه به او ربطی ندارد و زیاده‌روی در شوخی دوری کند و زبان خود را از دروغ و غیبت و سخن‌چینی و تمسخر دوستانش و دیگر برادران و خواهران مسلمانش حفظ نماید.

همچنین شایسته است که در حق دوستانش نیکی کند و به آنان آزاری نرساند و امر به معروف و نهی از منکر را با حکمت و پند نیکو بر حسب توان از آنها دریغ ندارد».

شیخ عبدالعزیز بن باز رحمه الله.